

กนกวรรณ หิรัญรัตน์ : เอกลักษณะและความหมายเรื่องถิ่นในย่านชุมชนคลองไฉ่อย่าง-สะพานหัน
(IDENTITY AND MEANING OF PLACE IN THE DISTRICT OF KLONG ONG-ARNG - SAPANHUN)
อ. ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ เลอสม สถาปิตานนท์, อ. ที่ปรึกษาร่วม: รองศาสตราจารย์ ดร. ทิพย์สุดา
ปทุมานนท์, 144 หน้า, ISBN 974-53-2290-3

เอกลักษณะและความหมายเรื่องถิ่น เกิดขึ้นจากการสร้างความหมายจากความสัมพันธ์อันลึกซึ้งของการอยู่อาศัยของผู้คนและโลกแวดล้อมรอบตัวเขา ย่านโคสึงคมโคที่ได้รับการเรียกขานว่าเป็น "ถิ่น" นั้นย่อมสะท้อนให้เห็นถึงภาพชีวิตที่ปรากฏลงในย่านทั้งในทางกายภาพ กิจกรรม นำสู่ความหมายของ "ถิ่นแห่งชีวิต" ที่สั่งสมเรื่องราวประวัติศาสตร์ย่าน ประวัติศาสตร์ชุมชนसानให้ถิ่นแข็งแรงและปรากฏภาพของเอกลักษณะของถิ่นขึ้น แต่ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากสังคมสมัยใหม่ ได้ลบเลือนภาพถิ่นแห่งชีวิตจากย่านและชุมชนลงทีละน้อย หากย่านโคสึงคมรักษาเอกลักษณะและความหมายจากการอยู่อาศัยของผู้คนในย่านให้ดำรงอยู่ได้นั้น ย่อมแสดงถึงความแข็งแรงที่เกิดขึ้นจากโยงใยของชีวิตที่สานกันอยู่อย่างแนบแน่น ตั้งแต่ระดับของโยงใยของครอบครัว สู่วงใยแห่งชีวิตของย่านและชุมชน

ย่านชุมชนคลองไฉ่อย่าง-สะพานหัน เป็นย่านย่อยย่านหนึ่งในย่านเขาวราช-สำเพ็ง ที่ยังคงสะท้อนภาพการอยู่อาศัยอย่างแนบแน่นของคนไทยเชื้อสายจีนจากรุ่นบรรพบุรุษจนถึงรุ่นลูกหลานในยุคปัจจุบัน และยังคงรักษาความหมายของการเป็น "ถิ่นแห่งชีวิต" ทั้งจากการอยู่อาศัยในวาระของชีวิตประจำวันและในเทศกาลแห่งชีวิต สร้างความสัมพันธ์ของผู้คนให้ปรากฏภาพเป็นโยงใยของครอบครัว และการสานกันของตรอกทางเดินหลายตรอก นำสู่โยงใยแห่งทางที่ฉายให้เห็นภาพวิถีการอยู่อาศัยของผู้คนในย่าน และยังรวมถึงศาลเจ้าขนาดเล็กหลายแห่งที่เป็นศูนย์รวมศรัทธาและมงคลแห่งชีวิตของผู้คนในย่าน สะท้อนกายภาพของย่านที่สานกันอย่างแนบแน่นใกล้ชิด ความปรากฏของภาพ "ถิ่นแห่งชีวิต" จึงเกิดขึ้นที่นี่

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเอกลักษณะและความหมายเรื่องถิ่นในย่านชุมชนคลองไฉ่อย่าง-สะพานหันที่เป็นตัวอย่างของถิ่นแห่งชีวิต โดยอาศัยการศึกษาภาคสนามจากการสังเกตการณ์ สัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักมโนทัศน์ แนวคิด ปรัชญาปรากฏการณ์ศาสตร์และทฤษฎีจิตวิทยาสถาปัตยกรรม เพื่อทราบถึงเอกลักษณะและความหมายของย่านจากชีวิตครอบครัวที่ถือเป็น "ศูนย์กลางแห่งชีวิต" โดยเลือกครอบครัวกรณีศึกษา เป็นครอบครัวต้นเรื่องและครอบครัวสานเรื่องเป็นโยงใยของครอบครัว สานเรื่องราวชีวิตอยู่ในตรอกยาจุน ตรอกชีฝณฑอน ตรอกเหล่ายาย ซึ่งอยู่ในย่านที่ทำการศึกษานำไปสู่การวิเคราะห์เป็นความหมายของ "ทางแห่งชีวิต" และสุดท้ายวิเคราะห์เป็น "ถิ่นแห่งชีวิต" ที่มีความหมายปรากฏขึ้นในการศึกษา ได้แก่ "ถิ่นโยงใยครอบครัว-โยงใยชีวิต" "ถิ่นเพื่อนบ้านผูกพัน" "ถิ่นชุมชนปฏิสัมพันธ์" "ถิ่นเทศกาลงานฉลอง" และ "ถิ่นแห่งมงคลวัฒนธรรม"

โดยความหมายของถิ่นแห่งชีวิตที่ปรากฏขึ้นนี้ ท้ายที่สุด การวิจัยนี้ได้สรุปเป็นความหมายที่จะสร้างให้เกิด "ชีวิตในถิ่นใหม่" ด้วยความหมายทำประการ อันได้แก่ "บ้านแห่งชีวิต" "หมู่บ้านเพื่อนบ้านผูกพัน" "ชุมชนปฏิสัมพันธ์" "ย่านรองรับเทศกาลงานฉลอง" และ "ย่านสังคมวัฒนธรรม" ที่ปรากฏในกายภาพที่สะท้อนวัฒนธรรมการใช้สอยพื้นที่ขนาดเล็ก ซึ่งเป็นมิติทางกายภาพที่จะเอื้อต่อความสมปรารถนาที่เป็นมิติทางจิตภาพของผู้อยู่อาศัย ที่ดำรงอาศัยอยู่ในย่านอย่างมีรากฐานอันมั่นคงในชีวิต เพื่อนำไปสู่การสร้าง ความหมายของ "ถิ่นแห่งชีวิต" ในย่านใหม่ชุมชนใหม่ในวันข้างหน้าต่อไป

ภาควิชา สถาปัตยกรรมศาสตร์
สาขาวิชา สถาปัตยกรรม
ปีการศึกษา 2547

ลายมือชื่อนิสิิต..... กนกวรรณ หิรัญรัตน์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4474102025 : MAJOR ARCHITECTURE

KEY WORD : IDENTITY AND MEANING OF PLACE/ EXISTENTIAL SPACE/

LOCAL DISTRICT/ CULTURAL COMMUNITY

KANOKWAN HIRANRAT: IDENTITY AND MEANING OF PLACE IN THE DISTRICT
OF KLONG ONG-ARNG - SAPANHUN. THESIS ADVISOR: ASSO. PROF. LERSOM
SATHAPITANONDA. THESIS COADVISOR: ASSO. PROF. TIPSUDA PATUMANON,
D.Arch. 144 pp. ISBN 974-53-2290-3

Dwelling in a certain place, human beings create relationships with their environment, and through meaningful relationships, *identity and meaning of place* is formed. Any districts called "place" reflect "images of lives" in district through physical features and human's activities that bring about meaning of place. History of district and of communities collected in the lived-space concretized the place, and eventually the identity is created. Today, identity and meaning of place are gradually faded by the impact of modernized society. However if the organization depth created from the solidly constructed web of life in every level of dwelling - - family level, neighborhood level, and district level - - will help sustain their identity and meaning of place.

The district of Klong Ong-arng – Sapanhun has been a place that deeply dwelled by inhabitants for several generations. It maintains a "place of life" through its daily life and festive life. The tight physical environment of the community has created the physical close-knit relationship of the inhabitants and has merged them into the image of "web of families." Living along the narrow alleys, they dwell in the "environment of possibilities" made up by the "web of paths." Moreover, a number of small shrines represent sacred spaces that unite the dwellers' faiths together. Consequently, the district of Klong Ong-arng – Sapanhun has become the place where identity and meaning of "place of life" is presence.

Due to the uniqueness of the Klong Ong-arng – Sapanhun district, this research focuses on understanding of its identity and meaning. Eight-month-field observations are conducted to analyze the experiential and existential data through the ground and the process of Phenomenology and Psychology in Architecture. The observation process includes interview, sketches, photograph, and records. The web of families data are collected through five families. First, a family with strong community characteristics is selected as a "primary family." Later, "associated families" with their life stories related with the first one are participatory observed. The "path of life" is analyzed through the living of the five families on the different alleys, Trok Ya-choon, Trok See-fok-nor and Trok Lao-yai. As the result of above process, the analysis of identities and meanings of place of the district of the Klong Ong-arng – Sapanhun presents five category of "place of life" including "place of web of families – web of life," "place of neighborliness," "place of dialoging community," "place of festive life," and "place of merit culture."

Finally, the research reveals meaningful relationship factors that help to create "life" in the new place; "home of life," "village of neighborliness," "dialoging community," "district for festive life," and "district of cultural society." These characters can be found in a physical environment with the culture of small space that fulfills human needs and interweave the district to be wholly stronger and sustainable. The new meaningful place can allow human to take his place to make his dwelling be manifested.

Department Architecture
Field of study Architecture
Academic year 2004

Student's signature... Kanokwan Hiranrat
Advisor's signature... Lersom Sathapitanonda
Co-advisor's signature... Tipsuda Patumanon